

Çocuk Gelişimi Öğrencilerinin Cinsel Eğitime Yönelik Algıları: Nitel Bir Durum Çalışması

Child Development Students' Perceptions Towards Sexual Education: A Qualitative Case Study

Hilal Hatice ÜLKÜ¹B,C,G^{ORCID}, Enver ERBİL¹A,B,C,D,E,F,G^{ORCID}

¹Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Programı, Aydın, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu çalışmada amaç Çocuk Gelişimi Programı öğrencilerinin cinsel eğitime yönelik algılarının belirlenmesidir.

Yöntem: Nitel bir durum çalışması olan bu çalışmanın verileri Ekim-Kasım 2023 tarihleri arasında yüz yüze görüşme tekniği ile toplanmıştır. Çalışmanın uygulanabilmesi için etik kuruldan ve araştırmanın yürütüleceği kurumdan gerekli yasal izinler alınmıştır. Çalışma grubunun belirlenmesinde maksimum çeşitlilik örnekleme yapılarak hem normal öğretim, hem de ikinci öğretimden, ayrıca her iki sınıfa ait öğrencilerin not ortalamalarına bakılarak alt, orta ve üst gruptan öğrenciler belirlenmiştir. Çalışmanın verileri araştırmacılar tarafından tasarlanan, uzman görüşü ve pilot çalışması yapılan yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla veri doyumuna ulaşana kadar 12 öğrenci ile görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Veriler MAXQDA-2022 programında içerik analizine alınmıştır.

Bulgular: Cinsel eğitim teması altında cinsel eğitimin gerekliliği, cinsel eğitimin içeriği, cinsel eğitim süreci ve eğitmeni kategorileri belirlenmiştir. Bu kategorilerde toplam 22 kod belirlenmiştir. Bu kodlar alıntılarla birlikte verilerle yorumlanmıştır. Kod karşılaştırmalarında ikinci öğretim öğrencileri cinsel eğitimin çocukların gelişim düzeyine uygun ve açıklayıcı bir şekilde olması gerektiği, öğrencilerin alt, orta veya üst grupta bulunması ile cinsel eğitime yönelik algılarının çok fazla değişmediği, bununla birlikte kendi deneyimlerinin cinsel eğitime yönelik algılarını belirlediği görülmektedir.

Sonuç: Öğrencilerin cinsel eğitime yönelik algılarının hala bir tabu olduğu ve kendi deneyimleri ile ilişkili olduğu, programlarında somut bir şekilde ele alınmadığı, cinsel eğitimi vermek için kendilerini yeterli görmedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cinsel eğitim, Çocuk gelişimi, Nitel çalışma.

ABSTRACT

Objective: The aim of this study is to determine the perceptions of Child Development Program students towards sex education.

Method: The data of this study, which is a qualitative case study, was collected by face-to-face interview technique between October and November 2023. In order to conduct the study, the necessary legal permissions were obtained from the ethics committee and the institution where the research will be conducted. In determining the study group, maximum diversity sampling was performed and students from both regular education and evening education were determined, as well as students from the lower, middle and upper groups by looking at the grade point averages of the students in both classes. The data of the study were collected by interviewing 12 students until data saturation was reached, through semi-structured interview forms designed by the researchers, expert opinion and pilot study. The data were taken into content analysis in the MAXQDA-2022 program.

Results: Under the theme of sexual education, the necessity of sexual education, the content of sexual education, the sexual education process and educator categories were determined. A total of 22 codes were determined in these categories. These codes are interpreted with quotations. In the code comparisons, it is seen that secondary education students' sexual education should be appropriate and descriptive to the development level of the children, their perceptions of sexual education do not change much whether the students are in the lower, middle or upper groups, and their own experiences determine their perceptions of sexual education.

Sorumlu Yazar: Hilal Hatice ÜLKÜ

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Programı, Merkez Kampüs, Aydın, Türkiye.

hilal.gulludere@adu.edu.tr

Geliş Tarihi: 04.02.2024 – Kabul Tarihi: 02.05.2024

Yazar Katkıları: A) Fikir/Kavram, B) Tasarım, C) Veri Toplama ve/veya İşleme, D) Analiz ve/veya Yorum, E) Literatür Taraması, F) Makale Yazımı, G) Eleştirel İnceleme

Conclusion: It was concluded that students' perceptions of sexual education are still a taboo and are related to their own experiences, they are not addressed concretely in their programs, and they do not consider themselves competent to provide sexual education.

Key words: Sex education, Child development, Qualitative research.

1. GİRİŞ

Gelişim bütündür ve bireyin yaşamı boyunca devam etmektedir. Çocuğun fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal tüm gelişimi birbirini etkilemekte ve etkilenmektedir (1). Bu gelişim alanları ile birlikte cinsel gelişimin de sağlıklı bir şekilde ilerlemesi önemlidir. Hayatın ilk yıllarından itibaren bireyler cinsel gelişim alanında bu sağlıklı ilerlemeyi gösteremediklerinde ileriki yıllarda diğer gelişim alanlarında da davranış bozuklukları, mutsuzluk, başarısızlık ve çevreye uyum sorunları gibi bazı problemler ve uyumsuzluklar ortaya çıkabilmektedir (2).

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) (2013) cinsel gelişimi, “kişinin kendi cinsi ile ilgili üreme organlarının büyüüp gelişmesini ve bunlardan doğan sorunlar ve davranış değişikliklerini kapsar. Cinsel gelişim, kişiliğin diğer yönlerini de etkiler. Cinsel kimliğin oluşması ve kişinin cinsel kimliğine uygun davranmasında cinsel gelişim de önemli bir etmendir” olarak tanımlamıştır.

Cinsel gelişim, doğumdan itibaren hayat boyunca devam etmektedir. Cinsel gelişim bireyin tüm gelişim alanlarını etkilemekle birlikte, cinsel organlardaki büyüme ve değişimi de içermektedir (3). Cinsel gelişim, çocuğun cinsel kimliği ile uygun cinsel organların gelişmesidir. Bu gelişim aşamasında oluşabilecek problem ve davranışlarda görülen değişimler de cinsel gelişimin dahilindedir. Cinsel gelişim kişinin kimlik oluşumunda ve bu kimliğe uygun davranışlarda bulunmasında önemlidir (2).

Cinsel eğitim ise, çocuğun cinsellik, üreme, çevresiyle kuracağı cinsel ilişkiler ve cinsel rolleri hakkındaki sorularının cevaplanması ve bilgi verilmesi şeklinde adlandırılmaktadır (2). Bununla birlikte kişinin çocukluk ve ergenlik çağlarında takip edilmesi gereken fiziksel, ruhsal, sosyal, duygusal ve cinsel gelişimleri de kapsamaktadır. Kişinin cinsel kimliklerine uygun rollerini öğrenmesi ve benimsemesi, ayrıca cinsiyetler arası yapının bilinmesi de cinsel eğitimin konusudur. Bu eğitim kişinin kendisi ve çevresine karşı saygılı ve sevgili olmasına yol açmaktadır. Cinsel eğitim de cinsel gelişim gibi hayat boyunca süren bir eğitim sürecidir (4). Cinsel eğitim sadece vücut bölümlerinin isimleri, görevleri, sağlığın korunması ve üreme konusunda değil daha geniş ve kapsamlıdır (5).

Cinsel eğitim aracılığıyla kişinin sorumlulukları bilmesi, bireysel kararlarını alabilmesi, çevresiyle etkileşimde kalması ve sağlıklı cinsel hayatla ilgili doğru bilgiye ulaşmayı bilmesi amaçlanmaktadır. Bunun yanı sıra çocuk ve ergenlerin cinsel açıdan karşılaşılabilecek tehlikelerin farkına varması ve önlem alabilmeleri de bu kapsamda ele alınmalıdır. Tüm bu eğitimler çocuğun yaşına ve gelişim düzeyine uygun bir şekilde planlanması gerekmektedir (6). Cinsel eğitim için belirli bir yaş olmaması ile birlikte çocuğun dünyaya gelmesiyle başlayan ve süren, ayrıca bu aşamada çocukların aile, bakım vericiler gibi etkilenebileceği kişilerin de sorumlu olduğu bir süreçtir (7).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2022 yılına ait Türkiye’de adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarında 0-14 yaş aralığının toplam nüfus içindeki oranını %22 olarak vermiştir. Toplumun dörtte birini oluşturan bu oran göz önüne alındığında cinsel eğitimin çocukluk

döneminde önemi de ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda 2022 yılında 18 yaşın altında 7189 kadın doğum yapmıştır. 2022 yılına ait TÜİK verilerine göre güvenlik birimine getirilen ve suça karışan çocukların %3.8'ini cinsel suçlar oluşturmaktadır. Güvenlik birimlerine suç mağduru olarak gelen çocukların ise %13.1'i cinsel suçlardan dolayı mağdur olduğu bildirilmiştir (8). Cinsel suça ve istismara uğrayan çocuk sayısı resmi rakamlarda bu şekilde açıklanmasına rağmen hala ortaya çıkmayan, belirlenemeyen vakalar olduğu da düşünülmektedir. Bu nedenle cinsel eğitim doğumdan itibaren sağlıklı bir şekilde planlanmalıdır.

Okul öncesi çocuklarda cinsel eğitim, gelişimlerinde çok önemli bir rol oynar. Cinsel eğitimin bu aşamada önemli olmasının bazı temel nedenleri şunlardır (5):

- Yaşa uygun bilgi: Okul öncesi çocuklarda cinsel eğitim, vücut bölümleri, sınırlar ve ilişkiler hakkında yaşa uygun bilgilere odaklanır. Çocukların vücut bölümleri için doğru adları anlamalarına, uygun ve uygun olmayan dokunuşları ayırt etmelerine ve kişisel sınırları öğrenmelerine yardımcı olur.
- Beden özerkliğini güçlendirme: Cinsel eğitim, çocukların bedenleri üzerinde bir sahiplik ve özerklik duygusu geliştirmelerini sağlar. Onlara herhangi bir istenmeyen dokunuşa "hayır" deme hakları olduğunu öğretir ve taciz veya uygunsuz davranış örneklerini fark etmelerine ve bildirmelerine yardımcı olur.
- Sağlıklı ilişkileri teşvik etmek: Erken cinsel eğitim, ilişkilerle ilgili sağlıklı tutum ve davranışları teşvik eder. Çocuklara nezaket, saygı, rıza ve empati hakkında bilgi verir. Başkalarına özenle davranmanın ve olumlu iletişim becerileri geliştirmenin önemini anlamalarına yardımcı olur.
- İstismarın Önlenmesi: Cinsel eğitim, çocukları cinsel istismar vakalarını tanıma, önleme ve bildirme konusunda bilgi ve araçlarla donatır. Neyin uygunsuz davranış oluşturduğunu, yardım için kime başvurabileceklerini ve endişelerini nasıl ileteceklerini anlamalarına yardımcı olur.
- Yanlış bilgilendirmeye mücadele: Okul öncesi eğitimde cinsel eğitim, çocukların zaten sahip olabileceği her türlü yanlış bilgi veya yanlış anlamının önlenmesine yardımcı olur. Vücutları, üremeleri ve ilişkileri hakkında doğru bilgiler almalarını sağlayarak, yaşlandıkça doğru anlayış için bir temel oluşturur.
- Sağlıklı tutumlar oluşturmak: Erken cinsel eğitim, cinselliğe, cinsiyet çeşitliliğine ve beden imajına yönelik olumlu tutumları teşvik eder. Çocukların sağlıklı bir benlik duygusu ve başkalarına saygı geliştirmelerine yardımcı olarak, yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde zararlı klişeler veya önyargılar geliştirme olasılığını azaltır.
- İletişim becerileri geliştirme: Cinsel eğitim, çocuklar, ebeveynler ve eğitimciler arasındaki açık iletişimi teşvik eder. Çocukların soru sorması, endişelerini dile getirmesi ve rehberlik istemesi için güvenli bir alan yaratır, sağlıklı diyalogu teşvik eder ve güvenilir yetişkinlerle ilişkilerini güçlendirir.

Okul öncesi çocuklarda cinsel eğitim, sağlıklı gelişim, bilinçli karar verme ve cinsel istismarın önlenmesi için temel oluşturur. Çocuklar büyüdükçe ve ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde yol alırken, yaşam boyu öğrenme, olumlu tutumlar ve saygılı ilişkiler için zemin hazırlar. Literatürde okullarda verilen cinsel eğitimi destekleyen ebeveynlerle gerçekleştirilmiş çalışmalar yer almaktadır (9-11). Yine bazı çalışmalarda ebeveynler çocukları ile cinsel eğitim konusunu konuşmada zorluk yaşadığını ve bu durumu aşmak istediklerini belirtmiştir (12, 13).

Yapılan bir çalışmada ise ebeveynlerin cinsel gelişim ve eğitimle ilgili yeterli ve doğru bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür (7).

Amaç

Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde cinsel eğitimin önemli bir konu olduğu ve aileler tarafından verilen cinsel eğitimin yetersiz veya yanlış olduğu görülmüştür. Bu nedenle okul öncesi kurumlarında ara eleman olarak çalışacak Çocuk Gelişimi Programı öğrencilerinin cinsel eğitime ilişkin algılarının belirlenmesi, cinsel eğitimin nasıl olması hakkında bilgilendirilmesi, gelecek nesillerin ve toplumun sağlığı açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu çalışmanın amacı Çocuk Gelişimi Programı öğrencilerinin cinsel eğitime yönelik algılarını belirlemektir. Bu amaçla öğrencilere cinsel eğitimin ne demek olduğu, çocuklara verilmesinin gerekliliği, kim tarafından ve nasıl verilmesi gerektiği sorulmuştur

2. GEREÇ VE YÖNTEMLER

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma nitel bir anlayışa dayalı olarak yapılmıştır. Nitel araştırma yaklaşımında, araştırılan durum ya da olgu hakkında ayrıntılı bilgi toplamanın yanı sıra, derinlemesine bir anlayış geliştirmek ve durum kendi içinde açıklamak amaçlanmaktadır (14). Nitel araştırma desenlerinden araştırmanın doğasına uygun olan “durum çalışması” deseni ve bu araştırmaya konu olan durum çalışmasında cinsel eğitime yönelik algı tekli olarak ele alınmış ve “tek durum deseni” kullanılmıştır. Creswell (2021) durum çalışmasını belirli bir zamanda bir ya da birkaç durumun derinlemesine incelenmesi olarak tanımlamıştır (15).

Çalışma Grubu

Araştırma Ege bölgesinde bulunan bir devlet üniversitesinin ön lisans Çocuk Gelişimi Programı’nda öğrenim gören öğrenciler ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunun seçiminde maksimum çeşitlilik örnekleme yapılmıştır. Bu nedenle birinci sınıfta tamamlayan öğrencilerin not ortalamalarına bakılmış, akademik ortalamaları sıralanmış ve alt, orta ve üst grup öğrenciler çalışma grubunu oluşturmuştur. Bu programda hem normal öğretim hem de ikinci öğretim olduğu için iki grup için ayrı alt çalışma grupları belirlenmiştir. Nitel araştırma gereği araştırma verileri veri doyumuyla ulaşılan ve öğrencilerden gelen cevaplar birbirine benzer olana kadar devam etmiştir. Toplamda 12 öğrenci ile görüşme yapılmıştır. Tamamı kadın bu öğrencilerin yarısı normal öğretim, yarısı ikinci öğitime kayıtlıdır. Ayrıca alt, orta ve üst gruptaki öğrenci sayıları birbirine eşittir. Öğrencilere çalışmanın amacı açıklanarak gönüllü olan öğrencilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Formları

Araştırma verilerini toplamak için araştırma grubu tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Bu form öncelikle Çocuk Gelişimi alanında görev yapan bir uzmanın görüşüne sunulmuş ve öneriler doğrultusunda revize edilmiştir. Ardından çalışma grubu dışından iki öğrenci ile pilot çalışması yapılmış ve öğrenciler tarafından sorunun anlaşılabilirliği değerlendirilmiştir. Formda cinsel eğitimin kapsamı, cinsel eğitimin gerekliliği, kim tarafından ve nasıl verilmesi gerektiği ile ilgili öğrencilerin görüşlerini belirlemek üzere toplamda dört soru bulunmaktadır. Görüşmelerin ilerleyişine göre bu sorular

görüşme sırasında artırılıp azaltılabilir ve ayrıntılı bilgi almak amaçlandığından sonda sorular eklenmiştir.

Veri Toplama Süreci

Çalışmanın uygulanabilmesi için ADÜ Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan (No=10/07) ve çalışmanın yürütüleceği kurumdan izin alınmıştır. Geçerlik güvenilirlik çalışması yapılan veri toplama formlarından sonra görüşmeler için katılımcılarla iletişime geçilip randevu alınmış ve öğrencilerin rahat bir şekilde görüşlerini söyleyebileceği bir sınıfta görüşmeler bire bir olarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin sohbet ortamında geçmesi için ve öğrencilerin zaman kısıtlılığından dolayı öğrencilerin de izni alınarak görüşmeler ses kaydına alınmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Ses kaydına alınan görüşmeler bilgisayarda Word ortamına aktarılmış ve çözümleme için MAXQDA- 2022 programına alınmıştır. Veriler öncelikle araştırmacılar tarafından baştan sona iki kez okunmuş, önceden belirlenen temaya ilişkin kod ve kategoriler belirlenmiştir. Veriler için eğitim bilimleri bölümünde bir öğretim üyesinden destek alınarak ikinci bir kodlama yapılmıştır. Kod matrisi oluşturulmuş ve yapılan kodlamalardaki uyum oranına bakılmıştır (Kodlayıcılar arası uyum oranı=%84.68). Kod uyumu oranının %70 ve üzerinde olması yeterli kabul edilmekte ve puanlayıcılar arasında uyumun yüksek olduğunu göstermektedir (16). Kodlamaları yapan uzmanlar sonrasında bir araya gelip kodların ifade edilişi üzerine tartışıp fikir birliği sağlamıştır. Verilerin analizi yapılarak kod bulutları, kod karşılaştırmaları yapılmış ve yorumlanmıştır. Ayrıca bu kodları destekleyecek nitelikte alıntılar da verilmiştir. Alıntılarda katılımcıların kimliğinin belli olmaması için öğrenim türü ve isim baş harflerinden oluşan rumuz kullanılmıştır. Örneğin; nöat.

3. BULGULAR

Tablo 1'de araştırmada elde edilen cinsel eğitim temasına ilişkin kategoriler, kodlar ve frekansları verilmiştir. Bu araştırmada cinsel eğitimin gerekliliği, cinsel eğitimin içeriği, cinsel eğitim süreci ve eğitimi kimin vereceği kategorileri belirlenmiştir.

Öğrencilerden büyük bir çoğunluğu (n=8) okul öncesi dönem çocuklarına cinsel eğitimin kısmen verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcıların tamamına yakını cinsel eğitimin önemli olduğu ve verilmesi gerektiğini belirtirken, yalnızca bir katılımcı okul öncesi dönemde cinsel eğitimin verilmemesi gerektiğini belirtmiştir. Örnek alıntılar şu şekildedir:

"...Çok ayrıntıya girilmemeli ama çocukların merakını giderecek kadar verilmeli. Çok ayrıntıya girersen çocukta mesela bir merak da oluşabilir. Hiç girme de bu sefer daha tehlikeli. Çünkü çocuk neyin yanlış neyin doğru olduğunu bilmiyor sonuç itibarıyla." (iöpk)

"...O yüzden verilmeli ama dozu da ayarlanmalı. Yani çat diye çocuğun kompleks şeyi öğrenmesine gerek yok. Sadece merak ettiği ve bence onu tatmin edebilecek kadar söylememiz de bir sakınca yok yani." (iögbg)

Öğrencilerin tamamı okul öncesi dönemde mahremiyet eğitimi (n=12) olması gerektiğini, yine kendini tanıma (n=6), ve yaşına uygun cinsellik eğitimi (n=6) olması gerektiğini vurgulamıştır. Örnek alıntılar şu şekildedir:

“...Çocuğun mahrem konuları daha çok hangi konularda dikkat edilmesi gerekiyor? Bir de yaş önemli diyorlar ama çocuk çok fazla farkında olmuyor sanırım. Yani küçük yaşlarda mahrem ne olduğunu falan. Sonradan sonradan mesela çocukta abi falan varsa daha çok bence farkında oluyor.” (iöbş)

“...Çocuklara bunu usulüyle anlatmak, cinsel eğitimin kendi benliğini, kendi mahremiyetini tanıyacak şekilde ve diğer insanların da bir mahremiyeti olduğunu benimseyecek şekilde verilmesi gerekiyor zaten.” (nöek)

Tablo 1. Çocuk Gelişimi Programı Öğrencilerinin Cinsel Eğitime Yönelik Algılarına İlişkin Tema, Kategori ve Kod Listesi.

Tema	Kategori	Kod	Frekans
Cinsel eğitim	Eğitimin gerekliliği	Eğitim kısmen verilmeli	8
		Eğitim verilmeli	6
		Cinsel eğitimin önemi	5
		Eğitim verilmemeli	1
	Eğitimin içeriği	Mahremiyet eğitimi	12
		Cinsellik eğitimi	6
		Kendini tanıma	6
		İyi dokunuş kötü dokunuş	3
		Cinsel organ eğitimi	3
		Tuvalet eğitimi	2
		Kişilerarası iletişim	2
		Cinsel rol	1
		Farklılıklar	1
		Eğitim süreci	Gelişim düzeyine uygun eğitim
Güven oluşturma	3		
Dolaylı anlatım	3		
Kısıtlı anlatım	3		
Açıklayıcı anlatım	3		
Harmanlaştırılmış eğitim	1		
Eğitimci	Ebeveyn	11	
	Uzman öğretmen	5	
	Çocuk gelişimci	1	

Katılımcılar en fazla olarak cinsel eğitimin öğrencilerin gelişim düzeyine uygun planlanması gerektiğini (n=4) belirtirken, eğitimde güven oluşturma (n=3) ve açıklayıcı eğitimin (n=3) üzerinde durmuşlardır. Cinsel eğitimin kısıtlı olması (n=3) ve dolaylı bir anlatım (n=3) olması gerektiğini belirten katılımcılar da bulunmaktadır. Örnek alıntılar şu şekildedir:

“...Erken çocuklukta çocukların anlayabileceği dilde. Hani genel kavramlar değil de genel adlar değil de yabancı ...lar değil de çocukların anlayabileceği şekilde sade ve öz bir anlatım olmalı. Yaşına uygun anlatım olmalı, gelişim düzeyine göre falan.” (iömg)

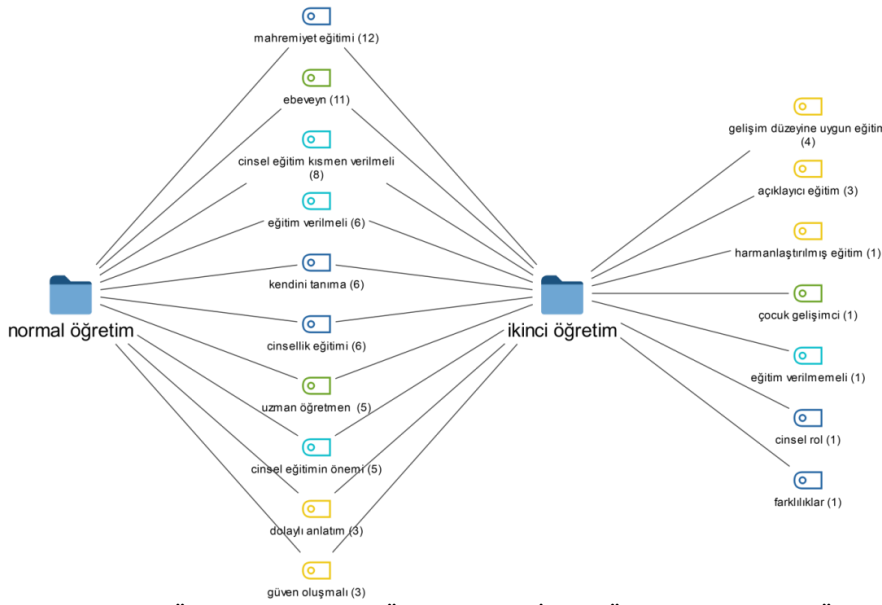
“...Kritik bir konu bence bir çocuk için de bir aile içinde yardım alarak bence aileler yardım almalı. Ama çocuk bunu bilmeli ki çocuktaki güven yok olmadan, onun haberi olmadan ben nasıl anlatabilirim, ne teknikler kullanabilirim hani onun utanması, sıkılmaması için ona nasıl yaklaşabiliriz gibisinden. Bence dışarıdan kesinlikle destek alınmalı” (nöbç)

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu cinsel eğitimin aileler (n=11) tarafından verilmesi gerektiğini belirtirken, uzman olan öğretmenleri (n=5) tarafından verilmesi gerektiğini düşünen katılımcılar da bulunmaktadır. Sadece bir katılımcı cinsel eğitimin çocuk gelişimci tarafından verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Örnek alıntılar şu şekildedir:

“...Yani erkekler için erkek çocuklar için babaları, kız çocukları için anneleri diye düşünüyorum. Çünkü biz kız çocukları mesela ben anneme bu konuda konuşabilirim. Hani

ondan bilgi aldığımda çok utandım ama bir kız çocuğu babasına böyle konuşmaz, sıkılır. Hani belki de o konuştuğu konu onda çok büyük bir rahatsızlık bile ortaya çıkarabilir. Hani bu konuyu hiç kimseyle konuşmam gibi bir şey. Hani çocukların düşünceleri çok farklı değişebiliyor ya. Dediğim gibi kız çocuklarının anneleri, erkek çocuklarına babaları bence Yani ben öyle yapardım çünkü.” (nöbç)

“...İlk başta anne baba sonra öğretmeni kavraması gerekiyor bence anaokuluna gideceği öğretmenin.” (nögb)

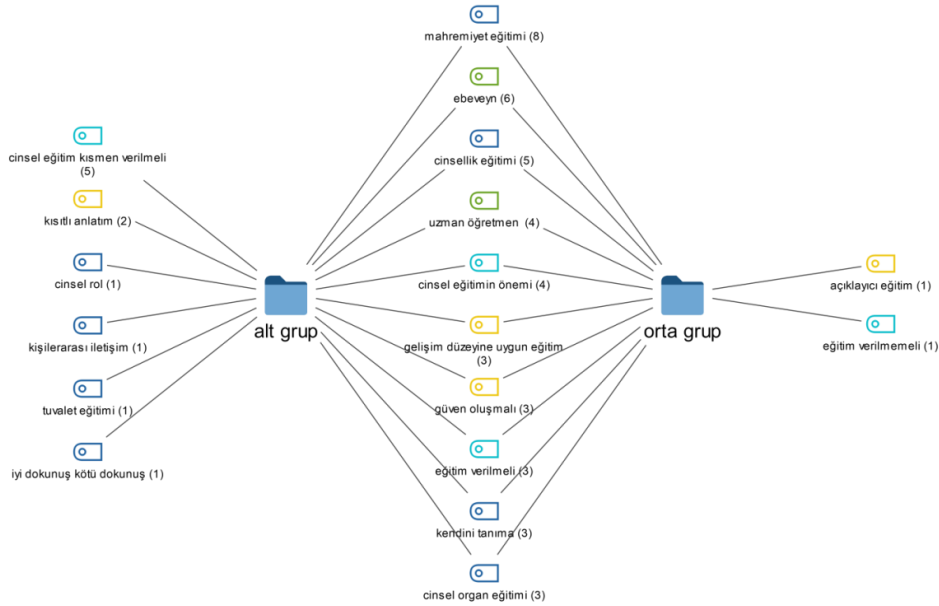
Şekil 1. Normal Öğretimde Okuyan Öğrenciler ile İkinci Öğretimde Okuyan Öğrencilerin Kod Karşılaştırması.

Şekil 1’de normal öğretimde okuyan öğrenciler ile ikinci öğretimde okuyan öğrencilerin kod karşılaştırması verilmiştir. Her iki gruptaki öğrenciler ortak olarak cinsel eğitim konusu olarak mahremiyet eğitimi (n=12), kendini tanıma (n=6) ve cinsellik eğitiminden (n=6) bahsetmiştir. Ortak olarak cinsel eğitimin ebeveynleri (n=11) tarafından verilmesinin uygun olduğunu ve cinsel eğitimin verilmesi (n=6), cinsel eğitimin kısmen verilmesi (n=8) gerektiğini belirtilmiştir. Her iki gruptaki öğrenciler cinsel eğitimin dolaylı bir anlatımla (n=3) ve güven oluşturarak (n=3) verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Ayırıcı olarak ikinci öğretim öğrencileri cinsel eğitimin çocukların gelişim düzeyine uygun olması (n=4) ve açıklayıcı olması (n=3) gerektiğini vurgulamıştır. Yine ikinci öğretim öğrencileri cinsel eğitimin verilmemesi (n=1) ve çocuk gelişimcinin (n=1) cinsel eğitim vermesi gerektiğini de belirtmiştir.

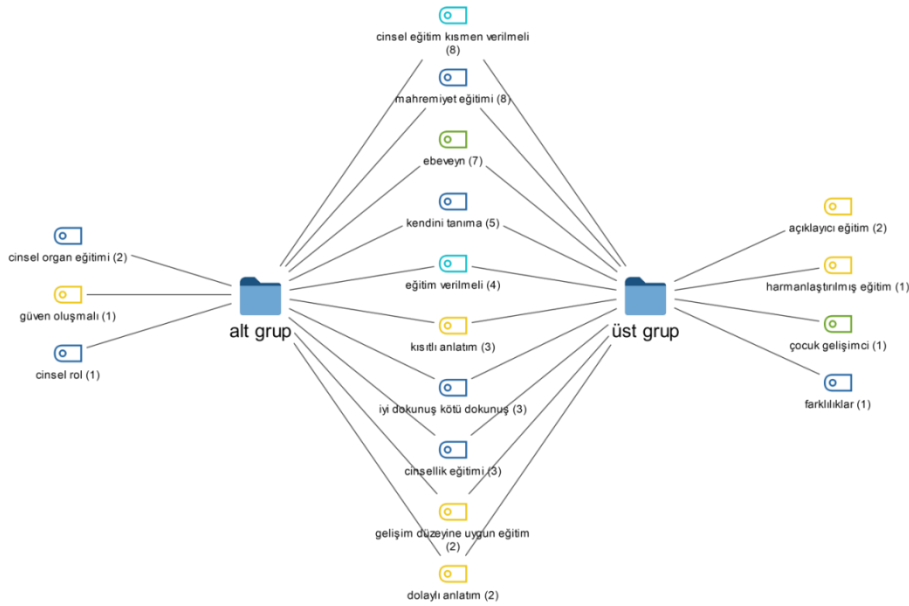
Şekil 2’de görüldüğü gibi alt ve orta gruptaki öğrencilerin ortak olarak verdikleri cevaplar en çok cinsel eğitimin konusunun mahremiyet eğitimi (n=8) ve cinsellik eğitimi (n=5) olması gerektiğidir. Bu eğitimin ebeveynler (n=6) ve uzman öğretmenler (n=4) tarafından verilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Ayırıcı olarak alt gruptaki öğrenciler cinsel eğitimin kısmen (n=5) ve kısıtlayıcı bir anlatımla (n=2) verilmesi gerektiğini, orta gruptaki öğrenciler cinsel eğitimin verilmemesi (n=1) gerektiğini belirtmiştir.

Alt ve üst gruptaki öğrencilerin kod karşılaştırmasında ise ortak olarak en çok cinsel eğitimin kısmen verilmesi (n=8) gerektiği ve ebeveynler (n=7) tarafından verilmesi gerektiği belirlenmiştir. Cinsel eğitim konusu olarak mahremiyet eğitiminden (n=8) ve kendini tanımadan (n=5) bahsedilmiştir. Ayırıcı olarak alt gruptaki öğrenciler cinsel eğitim konusu olarak cinsel organ eğitimi (n=2) ve cinsel roller (n=1), üst gruptaki öğrenciler ise farklılıklar

(n=1) konusunu belirtmiştir. Alt gruptaki öğrenciler cinsel eğitim verirken güven oluşturulması (n=1) gerektiğini, üst gruptaki öğrenciler ise açıklayıcı (n=2) ve harmanlaştırılmış (n=1) bir şekilde verilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Şekil 3).

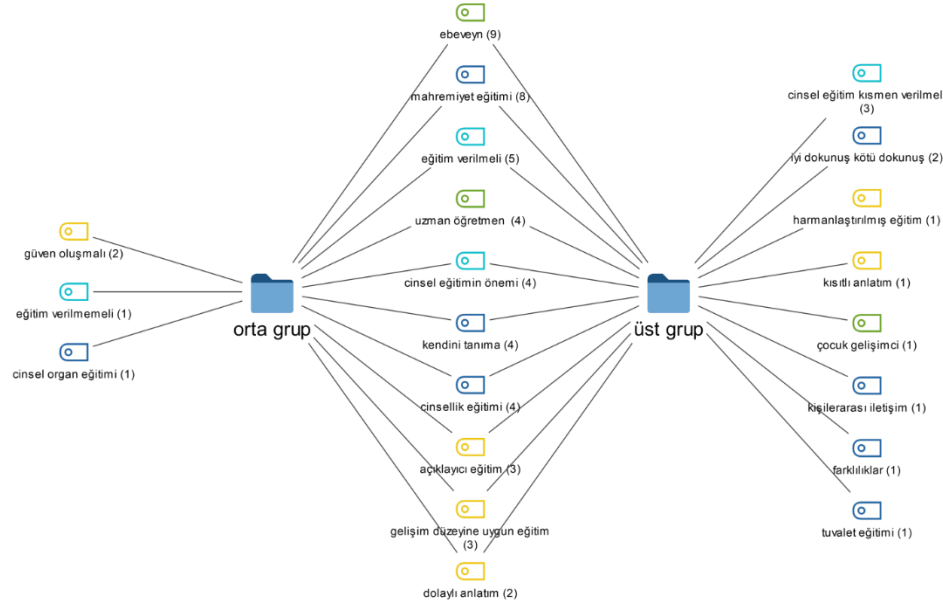
Şekil 2. Alt gruptaki öğrenciler ile orta gruptaki öğrencilerin kod karşılaştırması.

Şekil 3. Alt gruptaki öğrenciler ile üst gruptaki öğrencilerin kod karşılaştırması.

Orta ve üst gruptaki öğrencilerin ortak olarak verdikleri yanıtlarda en çok cinsel eğitim konusunun mahremiyet eğitimi (n=8) olduğu ve bu eğitimi ebeveynin (n=9) ve uzman öğretmenin (n=4) vermesi gerektiği görülmektedir. Yine ortak olarak cinsel eğitimin önemli olduğu (n=4) ve cinsel eğitim verilmesi gerektiği (n=5) belirtilmiştir. Ayrıcı olarak orta gruptaki öğrenciler cinsel eğitim verilmemesi gerektiğini (n=1), üst gruptaki öğrenciler ise cinsel eğitimin kısmen olması (n=3) gerektiğini belirtmiştir (Şekil 4).

Kod karşılaştırmaları incelendiğinde ikinci öğretim öğrencileri cinsel eğitimin çocukların gelişim düzeyine uygun ve açıklayıcı bir şekilde olması gerektiği, öğrencilerin alt, orta veya üst grupta bulunması ile cinsel eğitime yönelik algılarının çok fazla değişmediği, bununla birlikte kendi deneyimlerinin cinsel eğitime yönelik algılarını belirlediği görülmektedir.

Şekil 4. Normal Öğretimde Okuyan Öğrenciler ile İkinci Öğretimde Okuyan Öğrencilerin Kod Karşılaştırması.

4. TARTIŞMA

Çocuk Gelişimi Programı öğrencilerinin cinsel eğitime yönelik algılarını belirlemek amaçlı yapılan çalışmada öğrencilerin büyük bir çoğunluğu cinsel eğitimin verilmesi gerektiği, fakat bu eğitimin kısıtlı olması gerektiğini, cinsel eğitime ilişkin konularda en çok mahremiyet, kendini tanıma ve cinsellik üzerine olması gerektiği belirtilmiştir. Bu eğitimin aileler tarafından verilmesi ve gelişim düzeylerine uygun bir şekilde açıklayıcı bir tarzda olması gerektiği ifade edilmiştir. Çalışma sonuçları literatür ile karşılaştırıldığında benzer sonuçlar görmek mümkündür. Deniz ve Yıldız (2018)'in 2013 MEB Okul Öncesi Eğitim programında cinsel gelişim ve eğitimi belirlemeyi amaçladığı çalışmada cinsel eğitim konusunda net bir ifade olmamakla birlikte dolaylı olarak açıklamalar, gelişim özellikleri ve kazanım-göstergeler bölümünde yer aldığını belirtilmiştir. Bununla birlikte psikomotor gelişim alanı hariç tüm gelişim alanlarında cinsel gelişim ve eğitime konu olabilecek kazanımlar belirlenmiştir. Bu kazanımlara bakıldığında duygularını ifade etme, kendini tanıma, özbakım becerileri ile ilgili ifadelerin sıklıkla geçtiği görülmektedir (17). Bayhan ve Artan (2004) ise cinsel eğitim denilince akla üreme ve cinselliğin geldiğini fakat cinsel eğitime bireyin kendini algılaması ve anlaması, olumlu benlik kavramı geliştirmesi, başkalarına saygı göstermesi, olumlu davranış ve değer yargısı geliştirmesi gibi konuların da dahil olduğunu belirtmiştir (18). Okul öncesi öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen bir çalışmada da cinsel eğitimin içeriği olarak en çok cinsiyeti tanıma, cinsiyet sabitliği ve cinsel kimlik gibi konular belirlenmiştir (19). Cheung ve arkadaşları (2020) da erken çocukluktaki cinsel eğitim konusunda en çok beden güvenliği ve mahremiyet eğitimi olması gerektiği sonucuna ulaşmışlardır (20). Okul öncesi öğretmenleri ile yürütülen başka bir araştırmada ise cinsel eğitimin amacı olarak en çok cinsiyet özelliklerinin öğretilmesi vurgulanmıştır (21). Yapılan araştırmada katılımcılar okul öncesi dönemde cinsel

eğitimin içeriğine dair en çok mahremiyet eğitiminden bahsederken, kendini tanıma, cinsellik eğitimi gibi konular ikinci olarak en sık bahsedilen konular olmuştur. Kişilerarası iletişim, farklılıklar konuları ise en az bahsedilen konular arasındadır. Okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynleriyle yürütülen bir çalışmada da ebeveynler en çok doğru bilgi edinme amacıyla cinsiyet farklılıklarını, mahremiyeti ve cinsel meraklarını gidermeye yönelik bir eğitim ihtiyacından bahsetmişlerdir (22). Eldeki araştırmada da bu araştırmaya benzer bir şekilde katılımcılar mahremiyet eğitiminin üzerinde durmuşlardır ve mahremiyet eğitiminin çocukları cinsel istismardan korumaya yönelik önemli bir adım olduğu vurgulanmıştır. Uygulamaya bakıldığında okul öncesi dönem programında kazanım ve göstergeler belirlenmiş fakat öğretmenlere uygulama konusu serbest bırakılmıştır. Bu nedenle hangi kazanıma ne zaman, kaç defa değinilmesi gerektiği belirlenmemiştir. Somut bir şekilde bu ifadelerin programlarda belirtilmesi uygulayıcılara daha yol gösterici olabilir. Ayrıca deneyimsiz, işe yeni başlayıp kendini yetersiz gören öğretmenler ve öğretmen yardımcıları için bu durum kafa karıştırıcı olabilir. Bu nedenle okul öncesi eğitim programları daha anlaşılır ve uygulamada daha kolaylaştırıcı nitelikte tasarlanabilir.

Cinsel eğitim ailede başlayıp okulda devam eden bir süreçtir. Fakat bununla birlikte sıklıkla konuşulmaktan kaçınılan konular arasındadır. Bunun sebebi utanma, sıkılma gibi durumların dışında bilgi eksiklikleri de olabilmektedir (5). Aileler tarafından ayıp ya da yasak olarak görülen tabuların etkili olması da aileler tarafından verilecek cinsel eğitime bir engeldir (23). Ayrıca çocuğun merak duyduğu anda, uygun ve doğru bilgilerin verilmesi gerektiği de göz önüne alındığında ailelerin bu konuda yeterli olması önemlidir (24). Ebeveyn çocuğuna cinsel eğitim konusunda en öncelikli sorumluluk sahibi kişidir (25). Yapılan bir araştırmada ebeveynler okul öncesi dönemi çocuklarında cinsel eğitimin ailesi tarafından verilmesi gerektiği buna rağmen kendilerini yetersiz hissettiklerini belirtmiştir (7). Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerle yürütülen bir çalışmada da ebeveynlerin büyük bir çoğunluğunun kendilerini cinsel eğitim konusunda yetersiz gördüklerini göstermiştir (26). Yine başka bir çalışmada cinsel eğitimin aileler ve öğretmenler tarafından verilmesinin uygun olduğu belirtilmiştir (27). Ünlüer ve İnan (2021)'in okul öncesi öğretmen adaylarıyla yaptığı çalışmada da en çok ebeveynler ve öğretmenlerin cinsel eğitimi vermesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (19). Eldeki araştırmada da katılımcıların büyük bir çoğunluğu cinsel eğitimin aileler tarafından verilmesinin doğru olduğunu belirtmiştir. Ayrıca katılımcılar erken yaşta cinsel eğitimin önemli olduğunu, fakat ailelerin bu konuda yetersiz olduklarını da vurgulamıştır. Çocuğun güvenli hissettiği bir ortamda ve güvendiği kişiler tarafından verilen cinsel eğitim amacına uygun sonuçlanabilir. Bu nedenle aileler ve ilk öğretmenleri kilit bir noktadadır. Hem ailelerin hem de öğretmenlerin cinsel eğitim konusunda bilgi ve deneyimlerinin artırılması önemlidir. Ayrıca cinsel eğitim konusunda okul- aile iş birliği olması çocuğa verilen mesajın netliği ve doğruluğu açısından son derece önemlidir. Ailede veya okulda verilen cinsel eğitimin birbirini destekleyici nitelikte olması gereklidir.

Eldeki araştırmada okul öncesi dönem çocuklarına cinsel eğitimin kısıtlı tutulması gerektiği ve açıklayıcı bir anlatımla olması gerektiği bulunmuştur. İlgili literatür de bunu destekler niteliktedir. Saygılı (2006) cinsel eğitimin kısa, net ve anlaşılır bir şekilde olması gerektiği ve ayrıntılı bilgi vermenin yanlış olduğunu belirtmiştir (28). Çocukların gelişiminde bireysel farklılıklar bulunmakla birlikte bu eğitimin bireysel verilmesi gerektiğinin de önemi görülmektedir. Sınıfta birçok öğrencinin bulunduğu ortamda verilen bu eğitim henüz merakı

uyanmamış ya da gelişimsel olarak hazır olmayan bir öğrenci için uygun olmayabilir. Bu çalışmada da bu konu üzerinde durulmuş ve katılımcılar çocukların hazırbulunuşluğunu göz önünde bulundurmanın ve gelişim düzeyine uygun eğitimin planlanması gerektiğini belirtmiştir.

Literatürdeki bazı çalışmalar (19, 22, 29) yapılan çalışmaya benzer şekilde cinsel eğitimin önemi üzerinde durmuştur. Eldeki araştırmada da katılımcılar okul öncesi dönemde cinsel eğitimin verilmesinin önemli olduğunu belirtmiştir.

Araştırma sonuçları ışığında bazı öneriler getirilebilir;

Program geliştiriciler cinsel eğitim konusunun programda daha görünür kılınmasını, kazanım sayısı ve niteliğinin artırılmasını sağlayabilir. Uygulayıcılar cinsel eğitim konusunda daha fazla çabalayabilir ve programdaki kazanımları daha fazla göz önünde bulundurabilir. Ayrıca bilgi eksikliklerini gidermek için eğitimler alabilir, program okuyazarı yeteneklerini artırabilir. Programın sarmallığı ve çocukların pekiştirebilmesi için belirli aralıklarla cinsel eğitim konusunda değinilebilir. Ebeveynler cinsel eğitim konusunu açık bir şekilde gelişim düzeyine uygun bir şekilde ihtiyaçları halinde profesyonel yardım alarak verebilir ve öğretmenler ile iş birliği yapabilir. Çocuk Gelişimi Programı öğrencilerinin bilgi açıklığını gidermek için öğretim programlarına cinsel eğitim ile ilgili bir ders eklenebilir ve bu ders teorik bilgilerin yanı sıra oyun, drama gibi etkinlik temelli yürütülebilir.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma yalnızca bir önlisans programı öğrencileri ile yürütülmüştür. Bölgesel, kültürel ve eğitimsel farklılıklar çalışmanın bulgularını değiştirebilir. Bu nedenle farklı çalışma gruplarında uygulanarak alanyazına katkı sunulabilir.

Araştırmanın Etik Yönü

ADÜ Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu 10/07 nolu karar ile izin alınmıştır. Ayrıca araştırmanın yürütüldüğü kurumdan yazılı izin ve katılımcılardan gönüllü olduklarına dair yazılı ve sözlü onam alınmıştır.

Teşekkür

Çalışmaya desteklerinden dolayı TÜBİTAK'a teşekkür ederiz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKLAR

1. Kandır, A., & Alpan, Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Aile Toplum ve Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 4(14).
2. Milli Eğitim Bakanlığı. *Çocuk gelişimi ve eğitimi: Cinsel gelişim*. http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Cinsel%20Geli%C5%9Fim.pdf
3. Akın Bülbül, I. (2012). *Zihinsel yetersizlikten etkilenmiş erkek ergenlere ebeveynleri aracılığıyla uygun mastürbasyon yapma becerisinin kazandırılmasında eşzamanlı ipucuyla öğretimin etkililiği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal

Üniversitesi, BOLU.

4. Tahtalı, S., & Sezer, S. (2013). Çocuk ve ergenlerde cinsel gelişim ve eğitiminin önemi. Erişim Adresi: <https://www.kucukagacpsikoloji.com/cocuk-ve-ergenlerde-cinsel-gelisim-ve-egitimi> (Erişim Tarihi: 27 Kasım 2023).
5. Çalışandemir, F., Bencik, S., & Artan, İ. (2008). Çocukların cinsel eğitimi: geçmişten günümüze bir bakış. *Eğitim ve Bilim*, 33(150), 17-24.
6. Taşçı, A. İ. (2010). *Cinsel eğitim*. İstanbul: İz
7. Eliküçük, A., & Sönmez, S. (2011). 6 yaş çocuklarının cinsel gelişim ve eğitimiyle ilgili ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *Aile ve Toplum: Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 7(25), 45-62.
8. TÜİK. İstatistiklerle çocuk. Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=%C4%B0statistiklerle-%C3%87ocuk-2022-49674&dil=1#:~:text=Adrese%20Dayal%C4%B1%20N%C3%BCfus%20Kay%C4%B1t%20Sistemi,7'sini%20k%C4%B1z%20%C3%A7ocuklar%20olu%C5%9Fturdu>. (Erişim Tarihi: 27 Kasım 2023)
9. Açıkgöz, N. Ö. (1999). *3-6 yaş çocukları için hazırlanan bir cinsel eğitim programı ve etkileri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İSTANBUL.
10. Eisenberg, M. E., Bernat, D. H., Bearinger, L. H., & Resnick, M. D. (2008). Support for comprehensive sexuality education: perspectives from parents of school- age youth. *J Adolesc Health*, 42(4), 352–359.
11. Heller, J. R., & Johnson, H. L. (2008). Parental opinion concerning school sexuality education in a culturally diverse population in the USA. *Sex Educ*, 13(5), 548–559.
12. Ganji, J., Emamian, M. H., Maasoumi, R., Keramat, A., & Khoei, E. M. (2018). Qualitative needs assessment: Iranian parents' perspectives in sexuality education of their children. *J Nurs Midwifery Sci*, 5(4), 140–146.
13. Chukmarova, L. F., Frolova, I. I., Zakirova Eysan, M., Khamitova, L. M., Tereshchenko, N. G., & Nurmukhametova, V. V. (2019). Formando las actitudes de género de los niños en edad preescolar en familias monoparentales. *Rev Dilemas Contemp Educ Política Y Valores*, 6.
14. Saban, A., & Ersoy, A. (2016). *Eğitimde nitel araştırma desenleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
15. Creswell, J. W. (2021). *Karma yöntem araştırmalarına giriş*. Ankara: Pegem Akademi.
16. Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2015). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. London: SAGE Publications.
17. Deniz, Ü., & Yıldız, R. (2018). Milli Eğitim Bakanlığı okul öncesi eğitim programında cinsel gelişim ve cinsel eğitim. *GÜJGEF* 38(2), 431-447.
18. Bayhan, P., & Artan, İ. (2004). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Morpa.
19. Ünlüer, E., & İnan, R. (2021). Okul öncesi öğretmen adaylarının cinsel eğitim hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(2), 377-397.
20. Cheung, S. K., Kwan, J. L. Y., & Yim, K. Y. K. (2020). Pre-service early childhood teachers' perceptions about sexuality education and behavioural intentions towards children's curiosity about sexuality. *Journal of Education for Teaching*, 1-15.
21. Kardeş, S., & Güney Karaman, N. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin çocuğun cinsel

- eğitimine ilişkin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 1554-1570.
22. İşler, S., & Gürşimşek, A. I. (2018). 3-6 yaş çocuklarının cinsel eğitiminin gerekliliği ile ilgili ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *GUJGEF*, 38(3), 845-867.
23. Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği (2006). *Cinsel sağlık ve üreme sağlığı araştırması*. İstanbul: Yazar.
24. Çakşak, A. (2018). Ergenlerde cinsel eğitim. *Journal of Institute of Economic Development and Social Researches*, 4(11), 498-504.
25. Martin, J., Riazi, H., Firoozi, A., & Nasiri, M. (2018). A sex education programme for mothers in Iran: Does preschool children's sex education influence mothers' knowledge and attitudes? *Sexuality, Society and Learning*, 1468-1811.
26. Tuğut, N., & Gölbaşı, Z. (2019). Okul öncesi dönem çocuğu olan (3-6 yaş) ebeveynlerin cinsel eğitim tutumlarının belirlenmesi. *TJFMPC*, 13(3), 287-294.
27. Larsson, I., & Svedin, C. G. (2002). Teachers' and parents' reports on 3- to 6-year-old children's sexual behavior-a comparison. *Child Abuse & Neglect*, 26(39), 247-266.
28. Saygılı, S. (2006). *Çocuklarda davranış bozuklukları*. İstanbul: Elit Kültür Yayınları.
29. Ceylan, Ç., & Çetin, A. (2015). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların cinsel eğitimine ilişkin ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *H. Ü. Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(3), 41-59.